חינוך לחיים

פרשת וישב

'וישב יעקב בארץ מגורי אביו'
מה בא הכתוב ללמדנו כאן? – הלא יסוד מוצק הוא בתורתנו הקדושה 'מעשה אבות סימן לבנים'. וכבר ייסד הרמב"ן ז"ל בריש פרשת לך לך בטעם סיפור התורה את כל קורות האבות הקדושים, שאין דברי התורה ח"ו כסיפורים בעלמא, אלא הם לסימן וללמד את הבנים מידות ודרכי חיים. כמו שכתוב בזוהר הקדוש 'תיפח רוחם של האומרים שהתורה היא סיפור דברים בעלמא, ואם כן עלינו להבין ולבאר מה מלמד לנו הכתוב כאן שהיה יעקב יושב בארץ מגורי אביו.
ההסבר הוא העיקר הנלמד לנו כאן "וישב יעקב" – היכן היתה לו 'ישיבה' טובה ביישוב ובהשקט, "בארץ מגורי אביו", כאשר ישב במושב אביו וארץ מגוריו, והתדבק בדרכי אבות ואורחותיהם. מה שאין כן בכל שאר כ"ב שנה שהיה בבית לבן לא התקיים בו 'וישב', שלא היתה שם ישיבתו טובה ונוחה. כמו שנקט יעקב אבינו בלשונו בפרשת וישלח "עם לבן גרתי", שהוא לשון של גירות, כדרך שאמרו השבטים לפרעה כשעזבו את ארץ נחלתם וירדו מצרימה "לגור בארץ באנו" הדגישו בזה שהינם במצרים רק כמו 'גרים'. וכל זה מחמת שעיקר מקום קביעותו של איש ישראל הוא רק במקום נחלת אבותיו, הולך בדרכיהם ועושה כמעשיהם. ולכן רק כשחזר יעקב אל בית אביו נאמר בו לשון "וישב", לשון 'ישיבה' וקבע, כי שם הוא מקומו ונחלתו בדבקות בית אבות.
לפיכך תפס הכתוב כאן בלשון "וישב" דייקא, שהוא לשון ישיבה וישוב הדעת, ללמדנו שאין לו לאדם מנוחה נכונה בעולם רק כשמתנהג על פי דרך מסורת אבותיו. שאז נקרא בו 'וישב' יושב על מקומו איתן, כי זהו מקומו הנכון ושם שורש נשמתו ומקומו.
כמו שכתב רבינו האר"י הקדוש שלא ישנה אדם מנוסח בית אבותיו, משום שישנם י"ב שערים בשמים, וכל שבט יש לו שער מיוחד השייך לו, ושם נכנס על פי הנוסח המיוחד לו, ודרכו עולות תפילותיו למעלה. וכשמשנה מנוסח אבותיו הריהו מבלבל את השער, ונכנס בשער שלא שייך אליו, כי אין שם מקומו.
מעשה מופלא סיפר אחד מגדולי הרבנים, המלמד לאדם דעת להתדבק תמיד בדרכי אבות, וגודל השפעת האבות לבניהם ובני ובניהם אף לאחר כמה וכמה דורות, כאשר הולכים בדרכיהם ועושים כמעשיהם. שפעם בעת ישיבתו על כס ההוראה, סיפר הרב, כדי להורות לבני ישראל את דבר ה' זו הלכה, נכנס אל ה'בית הוראה' איש יהודי נאמן, ובפיו שאלה קשה וסבוכה מאוד בהלכה. – ולאחר שהציג את שאלתו החמורה, הוסיף וביקש ממנו בקשה מוזרה מעט. אבקשה נא מכבוד הרב, אמר האיש, לפסוק לי בבירור את ההכרעה הישרה שבשאלתי, מבלי לבקש ולחפש שום קולות או היתרים כלל וכלל, מחמת שהנני נכדו של גאון ישראל וקדושו הגאון רבי עקיבא אייגר זצוק"ל! הנימוק שהטעים האיש לבקשתו היה תמוה מעט, ושאלתי את האיש: וכי מה ענין ייחוסך הרם אל הגרע"א לשאלתך שבהלכה?
הסביר לי האיש את כוונתו, לפי שראיתי בספרי הקורות וכן מקובל בידי מאבותי, שזקני הגאון רבי עקיבא אייגר זצוק"ל היה בוכה בדמעות שליש בתפילותיו ב'ברכת התורה', כשאמר "ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך וכו'". והיה רגיל באותה שעה להרבות בתפילות ותחנונים ולשפוך שיח ערב על צאצאיו יוצאי ירכו, שילכו בדרכי טובים וישרים, ושיהיו תלמידי חכמים ויראי שמים. – לפיכך, סיים האיש, מחויב אני להשגיח ביותר שתתמלא שאלתו ובקשתו של אותו זקן אבי משפתחנו, שלא אכשל חלילה בשום נדנוד של חטא, ולכן ביקשתי שלא להקל בשאלתי בחיפוש היתרים שונים.
באחת מדרשותיו שנשא הרב בקהל רב, סיפר בין הדברים את המעשה ה זה, אשר בדידיה הוי עובדא. וסיים בדברי קדשו, את הלקח אשר למדנו מתוצאת עשה זה, שאנו רואים עד היכן מגעת דבקות איש ישראל בדרכי אבות, שגם לאחר עבור כמה וכמה דורות דבוקים הצאצאים באבותיהם. ועד היכן מגעת תפילתו ובקשתו של צדיק נשגב זה, אשר עליונים ותחתונים רועדים ממנו, שאותה תפילה עדיין פועלת ומועילה שנים רבות לאחר מכן לזרעו אחריו, שיהיו יראים ושלמים ונשמרים מכל סרך ונדנוד חטא.
בין קהל שומעי אותה דרשה חוצבת שנשא הרב ברמה, ישב לו יהודי אחד שבנו הנער התקשה מאוד בתלמודו, ההורים המסורים ניסו שיטות רבות לעוזרו ולסייע בעדו, וכבר פיזרו על כך הון רב, אך ללא הועיל. – עתה כששמע האב סיפור מדהים זה, החליט אף הוא לנסות דרך זו, אמנם אינני רבי עקיבא אייגר... הרהר האיש, לא מיניה ולא מקצתיה, אבל הרי השי"ת שומע ומקבל תפלת כל יהודי באשר הוא כנודע, ובפרט כאשר מתחננים בדמעות ומבקשים על הבנים ועל הצאצאים שילכו בדרכי אבות ושיצליחו בתלמודם.
וממחשבה למעשה, מאותו יום עמד לו האב במשך שעה ארוכה מדי בוקר בעת 'ברכות התורה', כשהוא בוכה ומתחנן ומתחטא לפני קונו ושופך דמעות רבות, שיפתח השי"ת את לב בנו להצלחתו בתורה ולעלות על דרך המלך. ואכן, לא יאומן כי יסופר, כאשר בתוך זמן קצר התרחש הפלא העצום, ופתאום ללא שום הסבר טבעי נפתחו ליבו ומוחו של הנער להבין ולהשכיל בתורה, עד מהרה החל ללמוד בשקידה והתמדה עצומה. אורה של תורה החל לזרוח בקרבו, וזכה להרגיש את ערבות מתיקות התורה, ובתקופה קצרה נעשה לאחד מן העילויים המצוינים שבישיבה הקדושה. ויהי לפלא! אז בהצלחה לכולם!!

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com